

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ : ปัญหาการบังคับใช้สิทธิตามสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ
ในลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า

โดย : นายสุนทร ล้อศิริรัตนกุล

ชื่อปริญญา : นิติศาสตรมหาบัณฑิต ปีที่เสนอ 2540

การทำสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิซึ่งเป็นสัญญาการให้สิทธิทางเอกชน (Private Franchise) เริ่มเข้ามามีบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศมากขึ้นเป็นลำดับ แต่สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิดูเหมือนจะเป็นเรื่องใหม่สำหรับสังคมไทย และมีความรู้หรือเกี่ยวข้องกับการทำสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิอยู่เพียงบางกลุ่ม เช่น ทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายทางการค้าระหว่างประเทศ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่เจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการ ศาล ในส่วนของบทบัญญัติของกฎหมายที่จะนำมาบังคับใช้กับสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ ก็ยังมีข้อจำกัดอยู่มาก ซึ่งแตกต่างกับสัญญาอื่น ๆ ที่เรารู้จักคุ้นเคย เช่น สัญญาซื้อขาย เช่าซื้อ เช่าทรัพย์สิน เป็นต้น สัญญาเหล่านี้จะมีบทบัญญัติของกฎหมายโดยเฉพาะในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในบรรพ 3 ว่าด้วยเอกเทศสัญญา ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กำหนดถึงรายละเอียดและสาระสำคัญของสัญญาในแต่ละประเภทดังกล่าว

สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิเป็นสัญญาที่มีลักษณะพิเศษยิ่งกว่าเอกเทศสัญญาในบรรพ 3 ซึ่งโดยหลักการแล้วจะต้องมีบทบัญญัติของกฎหมายที่จะนำมาบังคับใช้โดยเฉพาะ มิใช่เพียงแต่ให้นำหลักทั่วไปในเรื่องสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้เท่านั้น เพราะสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิเป็นเรื่องที่ต้องคำนึงถึง

ความเป็นธรรมในระหว่างคู่สัญญาตนเอง ซึ่งอาจจะมีอำนาจต่อรองที่ไม่เท่าเทียมกัน นอกจากต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมระหว่างคู่สัญญาแล้ว ยังต้องคำนึงถึงการให้ความคุ้มครองบุคคลภายนอกที่สอดแทรกเข้ามามีผลกระทบกับสัญญาดังกล่าวด้วย

จากการศึกษาพบว่าสิทธิตามสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิมีลักษณะที่แตกต่างไปจากสัญญาทั่ว ๆ ไป ทั้งลักษณะของตัวทรัพย์สิน และลักษณะการใช้งานในทรัพย์สินทางปัญญา ดังนั้น การบังคับใช้สิทธิตามสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิจึงอาจจะเกิดปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการบังคับใช้สิทธิตามสัญญาอนุญาตของผู้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิต่อบุคคลภายนอก ซึ่งกระทำการอันเป็นการละเมิดสิทธิตามสัญญาอนุญาต ผู้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิจะสามารถฟ้องร้องบังคับคดีทั้งทางแพ่งและทางอาญาแก่บุคคลดังกล่าวได้หรือไม่ เพราะโดยผลทางกฎหมายแล้วสิทธิตามสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ เป็นเพียงบุคคลสิทธิ ไม่สามารถใช้อยันกับบุคคลภายนอกได้ กอปรกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาต่างได้บัญญัติให้สิทธิเหล่านี้เป็นของผู้ทรงสิทธิหรือเจ้าของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเท่านั้น ผู้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิจึงมิใช่ผู้เสียหายหรือผู้ถูกโต้แย้งสิทธิที่จะมีอำนาจฟ้องคดีดังกล่าวนั้นได้ แม้จะเป็นการอนุญาตให้ใช้สิทธิโดยเด็ดขาดแต่ผู้เดียว ซึ่งตามความเป็นจริงสิทธิในทางเศรษฐกิจจะตกเป็นของผู้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิแต่เพียงผู้เดียว แม้แต่เจ้าของสิทธิก็ไม่มีอำนาจที่จะใช้สิทธิดังกล่าวตลอดอายุแห่งสัญญา ปัญหาดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม และไม่เป็นการเอื้อต่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจที่คู่สัญญาได้แสดงเจตนาผูกนิติสัมพันธ์กันไว้

2. ปัญหาการบังคับใช้สิทธิตามสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิเมื่อเกิดเหตุแทรกซ้อนขึ้นในระหว่างสัญญา เช่น การโอนสิทธิ การตายของคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยผลของกฎหมายจะมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในระหว่างคู่สัญญา

อย่างไร จากการศึกษาพบว่าบทบัญญัติของกฎหมายที่จะนำมาบังคับใช้กับปัญหาดังกล่าวยังขาดความชัดเจน และยังไม่เคยมีข้อเท็จจริงขึ้นสู่การวินิจฉัยของศาลคดีมีแต่ความเห็นของนักกฎหมาย ซึ่งยังมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป ย่อมเป็นปัญหาเกี่ยวกับการใช้การตีความให้เกิดความเป็นธรรมแก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง

3. ปัญหาการบังคับใช้สิทธิของผู้รับอนุญาตให้สิทธิในลิขสิทธิ์ แล้วก่อให้เกิดงานอันมีลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงแยกต่างหากจากงานอันมีลิขสิทธิ์ในงานเดิม เช่น งานรวบรวมหรือดัดแปลง งานสิ่งบันทึกเสียงหรือโสตทัศนวัสดุ เป็นต้น กฎหมายได้บัญญัติรับรองให้งานเหล่านี้มีลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงแยกต่างหากจากงานเดิม แต่จะใช้สิทธิในงานนั้นให้กระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของงานเดิมไม่ได้ ดังนั้นจึงอาจเกิดปัญหาว่าขอบเขตแห่งสิทธิของเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์แต่ละงานจะมีขอบเขตแห่งสิทธิเพียงใดและควรบังคับใช้สิทธิกันอย่างไร โดยเฉพาะผู้ทรงสิทธิร่วมในงานดังกล่าว เช่น ผู้ประพันธ์ร่วม นักร้อง นักดนตรี ทั้งนี้เพราะกฎหมายมิได้บัญญัติถึงปัญหานี้โดยชัดแจ้ง

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบังคับใช้สิทธิตามสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ

1. ในแง่ตัวบทกฎหมาย ควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้เกิดความชัดเจนและให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย โดยคำนึงถึงประโยชน์ของคู่สัญญา และบุคคลที่ต้องถูกกระทบจากการบังคับใช้สิทธิตามสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ โดยเฉพาะผู้บริโภคซึ่งเป็นสังคมส่วนรวม

2. สร้างความรู้ความเข้าใจแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ

2.1 คู่สัญญาควรปกป้องผลประโยชน์ของตนเองโดยตกลงเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เห็นว่าเป็นสาระสำคัญของสัญญาไว้โดยชัดแจ้ง

2.2 ส่งเสริมให้มีการอบรม สัมมนา หรือประชุม เพื่อแลกเปลี่ยน

ความคิดเห็นในระหว่างเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตลอดถึงบุคลากรในกระบวนการ
ยุติธรรม เพื่อทำความเข้าใจไปในแนวทางเดียวกันเกี่ยวกับการใช้การตีความ
ปัญหากฎหมายที่เกี่ยวกับการบังคับใช้สิทธิตามสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ ทั้งนี้เพื่อให้
เกิดความเป็นธรรมและตรงตามเจตนารมณ์ของการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทาง
ปัญญา